

ŽELEZIARNE
PODBREZOVÁ

PODBREZOVAN 19

Dvojtyždenník Železiarní Podbrezová a.s. | ročník LXIX | vyšlo 20. septembra 2013

- 1 V ZP VVC s.r.o. po piatich rokoch
- 2 Deň pre tvoje zdravie v ŽP a.s.
- 3 Z analýzy bezpečnosti a hygieny
- 4 Na Hrade Lupča zazneli gajdy
- 5 Spoločenská rubrika
- 6 Športové aktuality

S profesorom Ing. Ľudovítom Parilákom, CSc., riaditeľom ŽP VVC, s.r.o.

Päťročná bilancia

Prvého augusta 2013 uplynulo päť rokov od okamihu zriadenia spoločnosti s ručením obmedzeným ŽP Výskumno – vývojové centrum. Jej riaditeľa, profesora Ing. Ľudovíta Pariláka, CSc., sme pri tejto príležitosti požiadali o rozhovor:

Pán profesor na začiatku bol strategický zámer Predstavstva ŽP a.s. Z dnešného pohľadu, naplnila sa základná idea?

- Je potrebné uviesť si, že päť rokov je dosť dlhá doba na

diska vlastnej ekonomiky v každom roku našej činnosti boli výnosy vyššie ako prevádzkové náklady, takže naša každoročná bilancia končila so ziskom. Finančné zdroje sme získavali v prvom rade zo Železiarní Podbrezová, ale aj z projektov operačných programov Európskej únie.

Vráťme sa však na začiatok. Jednou z prvých dôležitých fáz bolo vytvorenie kolektívu výskumníkov. Sú vaše predstavy v tomto smere naplnené?

- Pokiaľ ide o budovanie kolektívu, organizačne sme už naplnili predstavy a definovali profil našej hlavnej výskumno - vývojovej činnosti. Je prezentovaná štyrmi výskumnými oddeleniami: oddelenie fyzikálnej metalurgie, oddelenie materiálového inžinierstva, oddelenie tvárnenia a oddelenie modelovania a simulácie procesov. V každom z nich sú dvaja mladí výskumní pracovníci. Ich kvalitu a odborné vzdelanie je však nutné naďalej zvyšovať. V súčasnosti máme dvoch úspešných absolventov doktorandského štúdia.

Ďalší traja zamestnanci našej spoločnosti študujú na troch rôznych fakultách - Technickej univerzite, Hutníckej fakulte (TU HF) v Košiciach, Technickej univerzite, Fakulte výrobných technológií (TU FvT) v Prešove a Fakulte metalurgie a materiálového inžinierstva Vysokej školy báňskej, Technickej univerzity (VŠB TU) v Ostrave.

Je počet zamestnancov dostatočný?

- Odpoveď na túto otázku nie je jednoduchá. Musíme si uvedomiť, že vedecko-výskumná činnosť vyžaduje vysoký stupeň vzdelania, erudície a kreativitu pracovníka. Na druhej strane, to nie je zamestnanie, ale povolanie a teda bez osobného prístupu a invencie nemôžeme očakávať významné výsledky. Výchova výskumného pracovníka je podstatne dlhšia ako doba činnosti našej spoločnosti. V tomto smere nás čaká ešte

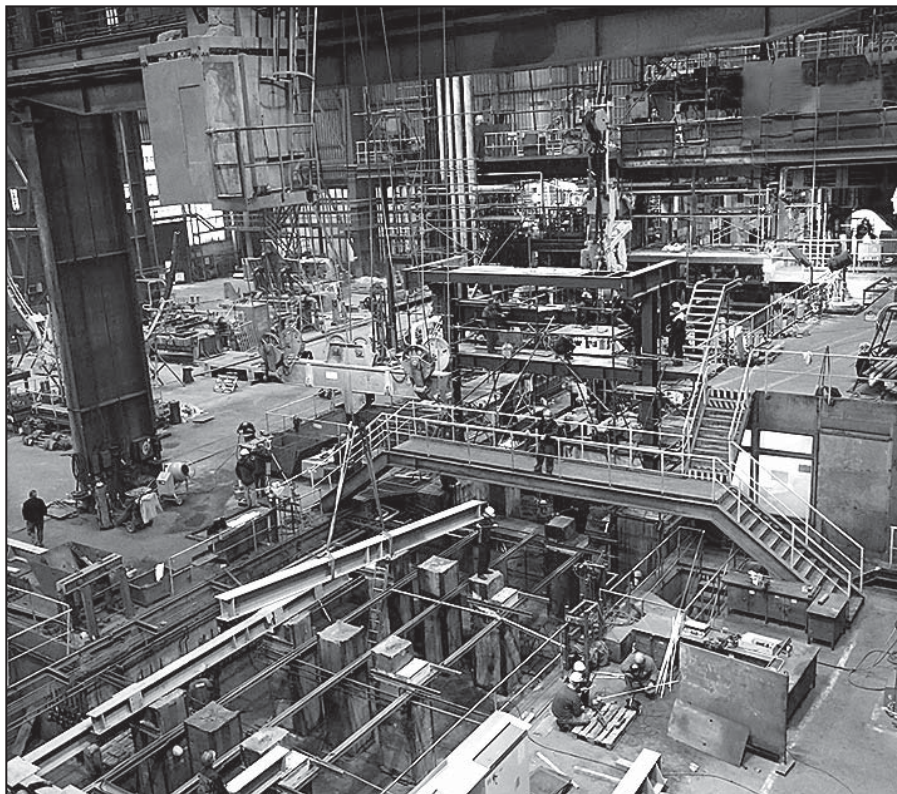
(Pokrač. na 3. strane)

hodnotenie a v uplynulom období pôsobili aj dôsledky ekonomickej krízy, ktoré bolo nutné rešpektovať z hľadiska kreovania vlastného výskumu a vývoja. Boli to hlavne prvé dva roky našej činnosti, aj keď z pohľadu našej firmy sme ekonomickú depresiu využili na zvýšenie iniciatívy v oblasti technologickej a výrobkovej inovácie. V prvej fáze bolo najdôležitejšie vytvoriť kolektív výskumníkov, zabezpečiť základné prístrojové a laboratórne vybavenie, ale hlavne de-

finovať nosné smery výskumu a vývoja, s cieľom profilovať vedecko - výskumné centrum. Niektoré z daných úloh sme splnili, niektoré ešte stoja pred nami. Samozrejme pri hodnotení efektívnosti nášho výskumu sa môžeme na to pozeráť z pohľadu kvantity aj kvality. Myslím si, že zvyšovanie kvality - inovácie materiálov, ale aj technológie, môžeme jasne pomenovať a dokážeme spočítať aj ekonomické efekty. Z hľa-

ZPO - montáž systému pevných zátkových tyčí a pozdĺžneho dopravníka zliatkov.

Rekonštrukcia 2013

objektívom Anny Nociarovej

Odprášenie EAF, LF - montáž hlavného radu potrubia na strechu haly a montáž ocelevej konštrukcie strechy filtračnej stanice.

Neprehiadnite

Viete, čo znamená 0 - 30 - 5 - 120/80 - 70 - 80/94? To je kód zdravého a dlhého života. Držite sa tejto formulky a vaše šance, že sa dožijete vnučat - čulý na tele i na duchu, výrazne vzrastie. A čo to znamená?

0 = počet vyfajčených cigariet

30 = minimálny počet minút, koľko by ste sa mali cez deň hýbať

5 a menej - hranica cholesterolu v krvi

120/80 - ideálny krvný tlak

70 a menej - optimálna pulzová frekvencia

80/94 a menej - ideálny obvod pásu u žien a u mužov

Vysoký tlak, nadmerná hladina cholesterolu a cukru v krvi, fajčenie, zlá strava, nadváha a nedostatok pohybu zapríčiňujú až 80 percent úmrtí na srdcovocievne ochorenia a cievné mozgové príhody. Najzávažnejším rizikovým faktorom je vysoký tlak krvi. Za rok vezme život až 7,1 milióna ľudí. Na choroby srdca a ciev zomrie za rok na svete 17,5 milióna ľudí, podľa odhadov o 15 rokov bude mať každý tretí človek nad 25 rokov vysoký krvný tlak. Zčať so zdravou životosprávou nie je nikdy neskoro.

Prostredníctvom zdravotnej poisťovne Dôvera si zamestnanci Železiarní Podbrezová a.s. môžu dať 24. septembra 2013 od 9. do 15. hod., otestovať svoje zdravie:

▪ starom závode v zasadačke energetiky,

▪ novom závode v zasadačke budovy ťahárne rúr na II. poschodí,

Môžete si dať zmerať cholesterol, cukor z jednej kvapky krvi, zmerať krvný tlak, zistiť BMI (index telesnej hmotnosti), vyšetriť celkový tuk v organizme, kostrové svalstvo, obsah kyslíčnika uhoľnatého v krvi a pod.

Foto: I. Kardhordová

Preto: jedzte menšie porcie 5 až 6 ráz za deň bez toho, aby ste prijali viac kalórií, jedlo dôkladne požujte, nezabúdate na vlákninu, ovocie a zeleninu, pridajte si na tanier ryby a strukoviny - aspoň 3 razy za týždeň, vyberajte si mäso bez tuku - chudé hovädzie, kuracie, morčacie, zajačie, vyberajte si menej tučné a probiotické mliečne výrobky, obmedzte živočíšne tuky, vyprášané jedlá, údeniny a sladkosti, veľa pite - najmä čistú vodu, obmedzte soľ.

Nezabúdate na pohyb venujte mu aspoň 30 minút denne,

najlepšia je chôdza, beh, bicyklovanie, lyžovanie, plávanie, tanec, odporúčaná pulzová frekvencia pri pohybe: 20-29 roční 113-145, 30-39 roční 110-140, 40-49 roční 105-130, 50-59 roční 100-125, 60 a viac roční 95-115.

Neohýbajte chrbát

- pri sedení majte hlavu mierne naklonenú, chrbát držte rovno, nespúšťajte ramená,

- pri státí držte chrbát takisto rovno, aj ramená majte vypnuté,

Dýchajte!

Nefajčite, robte aspoň dva razy za týždeň dýchové cvičenia, skúste jogu, utekajte do prírody tak často, ako sa len dá, nasávajte čistý vzduch na plné pľúca.

A k tomu všetkému: neupadajte na duchu! Venujte sa svojim záujmom, koničkom, priateľom, ak sa objaví problém, snažte sa ho čo najskôr vyriešiť. **Nielen v zdravom tele je zdravý duch, ale len so zdravým duchom bude zdravé aj telo.**

■ ANKETA ■ ANKETA ■

V dňoch 17. - 18. septembra 2013 si mali možnosť zamestnanci Železiarní Podbrezová otestovať svoje zdravie. Pod názvom „Deň pre vaše zdravie“ akciu zorganizovala Všeobecná zdravotná poisťovňa v spolupráci s Regionálnym ústavom zdravotníctva. Prvý deň sa bezplatné „testovanie“ konalo v zasadačke energetiky v starom závode a využilo ho 50 zamestnancov, a na druhý deň v novom závode v zasadačke ťahárne rúr sa ho zúčastnilo 35. Zamestnanci získali dôležité informácie o svojom zdravotnom stave, dali si zmerať cholesterol, cukor, tuk, krvný tlak, zistiť BMI (index telesnej hmotnosti), absolvovali spirometriu (preventívne vyšetrenie vitálnej kapacity pľúc a meranie CO₂ v dychu, hlavne fajčiarom).

Robíte niečo pre svoje zdravie?

Pýtala sa: V. Kúkolová

Foto: I. Kardhordová

Ing. Bronislava PROŠOVSKÁ, odbor ekonomických informácií

- Áno, no skôr rekreačne a hlavne s celou rodinou. Sú to pobyty v prírode, turistika, plávanie, cyklistika a rôzne výlety. V zime sa viac venujeme plávaniu a lyžovaniu. Dnešné testy pre mňa dopadli dobre, výsledky sú v norme, možno pridám do jedálnička trochu viac zeleniny, nakoľko na ovocie som alergická.

Ing. Zuzana KÁNOVÁ, oceliaren

- Po materskej dovolenke sa snažím vrátiť do formy tým, že upriamujem pozornosť na pitný režim, nízkotučné jogurty, začínam cvičiť zumbu a chcela by som pravidelne behať. Testy by ma mali našťartovať k tomu, aby som sa o seba viac starala a vedela, čo v stravovaní upraviť. Samozrejme, bez väčšieho pohybu to nejde.

Jaroslav ŠKULTÉTY, energetika

- Rád behám a bicyklujem, v zime sú na programe bežky, skialpiny. Odrazilo sa to aj na testoch, ktoré potvrdili to, čo som už vedel. Len tlak mám kus vyšší, ale inak všetko dopadlo dobre, dokonca podľa testov som o šesť rokov mladší. V strave nič nemusím meniť a môžem jesť všetko, na čo mám chuť - avšak s ohľadom na tlak, menej slané.

Ing. Romana MARHAVÁ, odbor daní a účtovníctva

- O svoje zdravie sa starám v rámci možností, s ohľadom na dve malé deti. Snažím sa im venovať a cez víkend robiť turistiku. Testy mi potvrdili, že je to správna cesta a aj moje zdravie zodpovedá veku.

Jaroslav ŠKVARKA, energetika

- Primerane sa starám o svoje zdravie a po vlnajších testoch som niečo zmenil aj v životospráve. Jem viac ovocia a zeleniny a nechýba mi pohyb. Mám rád prechádzky v lese, ale aj rýchlu chôdzu. Dnes si overím, či boli tieto zmeny dostatočné, alebo ešte niečo treba opraviť pre pocit lepšieho zdravia.

Ján LAURINC, ťahárne rúr

- Som si vedomý, že o zdravie sa málo starám. Aj testy potvrdili, že treba zmeniť životosprávu. Pridať do stravy viac zeleniny a ovocia, dodržiavať pitný režim. Pohybu mám, myslím si že dost, každé ráno desať minút cvičím a pohybujem sa dosť aj v robote. Na ďalšie záľuby, ako je príroda a pobyt v nej, mi veľa času nezostáva.

Zdroj: Hutníctvi železa, a.s., Praha

Zo sveta ocele

percentný ročný rast dopytu po oceli," povedal Dmitry Kolomytsyn, analytik Morgan Stanley. To sa rovná porgnúže banky re Brazíliu a prekračuje prognózu rastu World Steel Association pre rok 2014 vo výške 3,3 percenta pre Európu a 2,9 percentný rast USA. „Rusko je práve teraz báječným miestom, kde dopyt po stavebnej oceli rozohrieva celkovú spotrebu v dôsledku boomeru v rozvoji," povedal Kolomytsyn. „Taký vývoj v Európe nenájdete." Lisin sa snažil o výhodu pre prevádzku skôr recykláciou kovov ako tavením rúd a jej umiestnením najbližšie k najväčším zákazníkom.

Moskva takmer zdvojnásobila výdaje na bývanie pre svojich dvanásť miliónov obyvateľov. Savebníctvo bude v tomto roku zodpovedať rekordnému číslu 60 percent spotreby ocele v Rusku, v porovnaní s 27 percentami v Európskej únii, podľa Morgan Stanley. Dopyt po oceli sa blíži najvyššej úrovni všetkých čias, konštatoval Kolomytsyn. Ruskí výrobcovia ocele „štartujú nové kapacity na výrobu ocele pre stavebníctvo pre náhradu dovozu a preto, že dopyt po takýchto typoch materiálov v Rusku rastie, zatiaľ, čo v Európe klesá," povedal George Buzhenitisa, analytik Deutsche Bank v Moskve.

xxx

Na pomoc výrobcov automobilov vo výrobe vozidiel, ktoré vyhovujú novým smerniciam re ekonomiku paliva a súčasne ponúknu nový štýl pre užívateľa, pracovný tím Steel Market Development Institute Weels nedávno zverejnil výsledky svojho najnovšieho projektu pre kolesá z ocele s nízkou hmotnosťou. Skupina prišla s novým moderným riešením dizajnu koles z ocele, ktorý je ekvivalentom hliníkových

koles, ale šetrí 40 percent nákladov. SMDI je podnikateľská jednotka AISI. Ronald Krupitzer, viceprezident SMDI pre automobilový trh povedal, že "... tento nový dizajn oceľových koles poskytuje výrobcov automobilov, ktorí hľadajú riešenie pre rozvoj technológií s nižšou hmotnosťou, je to ďalší príklad ocele, čo do hmotnosti sa vyrovnávajúcej hliníku a súčasne hliníku, čo sa týka nákladov, prekonávajú. Ide aj, čo sa týka vzhľadu, o vysoký štýlové kolesá, ktoré pomôžu automobil predávať."

xxx

Japonskí oceliarski obrí vyskúšali vodíkovú vysokú pec, aby znížili emisie. Nippon Steel & Sumitomo Metal Corp. a tri ďalšie oceliarske spoločnosti oznámili, že konštruujú experimentálnu vodíkom poháňanú vysokú pec, aby zredukovali emisie. Táto pec je súčasťou projektu JISF v zastúpení New Energy and Industrial Technology Development Organization, pre vývoj nových technológií výroby ocele. Cieľom je zredukovať priemerné emisie CO₂ o 30 percent, s 10 percentami, prichádzajúcimi z čiastočného prechodu z uhlíka na vodík. Aj napriek tomu, že len 4 spoločnosti využívajú vysoké pece, zodpovedajú za 15 percent celkových emisií CO₂ krajiny. Nová pec, ktorá bude vybudovaná v zariadení Nippon Steel v Kimitse prefektúra Chiba, bude vyrábať 10 tisíc ton ocele za deň. Výstavba počas piatich rokov bude stáť 15 miliárd jenov, so zhruba 2,7 miliárd jenov rozpočtovaných pre fiškálny rok 2013. Dokončenie je v pláne do fiškálneho roku 2015 a skúšobná prevádzka bude bežať do fiškálneho roku 2017.

(Dokonč. zo str. 1)

veľa práce. Samozrejme pre riešenie každej úlohy sú potrebné isté výskumné kapacity, ale rozhodujúca je kvalita výskumnej práce. Do budúcnosti je potrebné rozhodnúť o prioritách výskumu, prípadne rozšírenia výskumnej orientácie a z toho odvodiť personálne budovanie spoločnosti.

A čo prístrojové a materiálne vybavenie?

- Pokiaľ ide o budovanie laboratórií, bolo zo strany Predstavenstva ŽP a.s. prijaté pragmatické stanovisko, založené na veľmi dobrej spolupráci s laboratóriami v rámci odboru riadenia kvality: mechanická skúšobňa, chemické laboratórium, metalografické laboratórium. Pre potreby našej spoločnosti bolo zakúpené základné vybavenie pre štúdium mikroštruktúry materiálov. Tento model sa zatiaľ osvedčil, ale do budúcnosti bude potrebné zabezpečiť vybrané špičkové zariadenia prostredníctvom operačných programov Európskej únie, resp. budovaním spoločných pracovísk s výskumnými ústavmi a univerzitami.

V Podbrezovane ste už viackrát prezentovali svoje zámerky. Hovorili ste o inovácii výroby, o zámere zvýšenia podielu sofistikovanej výroby v oblasti materiálov a technológií, o riadení výrobných procesov, o modelovaní a simulácii. Aké sú nosné smery vášho výskumu a vývoja?

- Naša spoločnosť sa profiluje v oblasti teórie, ako ústav, ktorý buduje tzv. mikroštruktúru a chemickú koncepciu nových materiálov. V tejto oblasti sme prezentovali rad výsledkov na konferenciách doma i v zahraničí. Osobitne v oblasti vývoja mikrolegovaných ocelí a kotlových akostí. Naše výsledky boli vysoko hodnotené aj v zahraničí. Spomeniem Európsky kongres v Düsseldorfe v roku 2011, naposledy na konferencii Kotly a energetické zariadenia 2013 v Brne. Na tejto konferencii sme ako prví na svete prezentovali mikroštruktúrnú koncepciu kotlových akostí, od štruktúr feritických cez feriticko - bainitické, resp. bainitické, až po martenzitické. Ak hovoríme o kotlových akostiach, myslím, že v tomto období Železiarne Podbrezová a.s. zabezpečujú výrobu celého spektra valcovaných rúr kotlových akostí, až do ultrasuperkritických teplôt. Spomeniem len osvojenie si výroby akosti P 91 a 4. novembra 2012 sme prvýkrát vyvalcovali akost' P92. Obidve prezentujú špičku kotlových akostí vo svetovom meradle. K ich dosiahnutiu prispelo aj získanie projektu OP 02 Výskum a vývoj žiarupevných ocelí pre ultrasuperkritické podmienky, ktorý je koordinovaný útvarom technického riaditeľa. Nepochybné sme spoločne prispeli k tomu, že Železiarne Podbrezová sú dnes schopné vyrábať všetky žiarupevné ocele na svetovej úrovni. Tu má významný

S profesorom Ing. Ľudovítom Parilákom, CSc., riaditeľom ŽP VVC, s.r.o.

Päťročná bilancia

Zľava: Ing. Milan Mojžiš, Ing. Vladimír Chomič, Ing. Lucia Domovcová, prof. Ing. Ľudovít Parilák, CSc., Ing. Pavol Buček, PhD., Bc. Alena Figlušová, Ing. Roman Ďurčík, Ing. Lenka Haviarová, Ing. Pavol Beraxa.

podiel spolupráca s Výskumným ústavom zväračským Priemyselným inštitútom SR Bratislava (VÚZ PI).

Môžete nám priblížiť aj druhú oblasť profilácie vášho výskumu?

- Je to modelovanie a simulácie procesov, zjednodušene povedané, príprava na plnoautomatizovanú výrobu a technológiu výroby v našej firme s tým, že vlastné riadenie výroby bude realizované na princípe on-line, s obmedzeným zásahom a vplyvom človeka do výroby.

Máte už aj konkrétne projekty v tejto oblasti?

- Výraznou mierou sme sa v spolupráci so Slovenskou technickou univerzitou - Strojníckou fakultou Bratislava (STU SJF) a Vysokým učeníem technickým Brno - Energetickým ústavom (VUT), podieľali na príprave a realizácii dynamického modelu riadenia zariadenia pre plynulé odlievanie ocele (ZPO). Bol to veľký objem prác, využívali sme pri tom spoločné pracovisko so SJF a bezplatné softvérové vybavenie ProCAST od firmy ESI s.r.o. Aj tieto výsledky prispeli k rozhodovaciemu procesu o realizácii rekonštrukcie oceliarnie, ktorá súčasnosti prebieha. Už sa tešíme, že sa budeme môcť zúčastniť skúšky dynamického modelu riadenia kontinuálneho odlievania v našich prevádzkových podmienkach a budeme môcť na tejto báze rozvíjať ďalej svoje výskumné aktivity, smerujúce k zvyšovaniu kvality kontinuálne odlievaných blokov.

Ako pokračujete s výskumom v oblasti valcovania?

- Ide o oblasť riadenia termicko-deformačných procesov pri výrobe rúr od karuselovej pece

počnúc, až po valcovanie v redukovni. Aplikáciu softvéru 3D Deform máme namodelovanú takmer celú technológiu výroby rúr a riešime upresňovanie termicko- deformačných procesov v jednotlivých uzloch tak, aby sme v konečnom dôsledku dokázali vyrábať rúry s geometriou, ale aj mechanickými vlastnosťami šitými na mieru zákazníka. V tejto oblasti vidíme veľkú budúcnosť, pretože moderná „algoritmizácia“ výroby sa týka aj vlastnej logistiky celej firmy a možno povedať, že správna logistika - od prvej objednávky až po expedíciu - môže prinášať zvýšenie pridanej hodnoty až o 40 percent.

Vaše projekty súvisia aj so zdokonaľovaním kvality kontinuálne odlievaných oceľových blokov. Poviete nám, ako postupujete v tejto oblasti?

- Výroba ocele v podmienkach Železiarni Podbrezová je limitovaná technologickým zariadením. V spolupráci s oceliarnou sme riešili vybrané aktuálne otázky zvyšovania kvality kontinuálne odlievaných oceľových blokov. Naším spoločným cieľom je dosiahnuť akosti vysokej kvality, ktoré budú využívané pri výrobe rúr s vyššou pridanou hodnotou. Ide o špeciálnu oceľ využiteľnú na výrobu rúr pre automobilový priemysel, konštrukcie, jadrovú energetiku, pre oblasť spaľovania biomasy. Za veľmi perspektívnu pokladáme petrochémiu, ale aj oblasť hlbinných vrtov. Takto vyrábané rúry raz môžu mať rozhodujúci podiel výroby v Železiarňach Podbrezová. Samozrejme súčasná technológia výroby v oceliarni priamo definuje limity v chemickom zložení, a tým obmedzuje aj sortiment. V každom prípade do budúcnosti

je potrebné uvažovať o vákuovacom procese.

Vášim cieľom je však aj environmentálna oblasť. Priblížite nám aktivity v tomto smere?

- Urobili sme rad prác pri riešení environmentálnych otázok ako je rafinačná troska, využitie priemyselných odpadov v metalurgickom procese a pod. V posledných troch rokoch venujeme pozornosť hydrometalurgickému spracovaniu odpaškov v spolupráci s TU Košice - Hutníckou fakultou, s Katedrou neželezných kovov a spracovania odpadov, s kolektívom prof. Ing. Tomáša Havlíka, DrSc. Nejde len o jednoduchú likvidáciu odpaškov, ale aj o ich následné spracovanie a získavanie, napr. kovového zinku, bielej skalice pre potreby výroby farbív a pod. Pre tento účel v tomto roku bolo zriadené Spoločné laboratórium pre spracovanie priemyselných odpadov, ktoré je umiestnené v inkubátore TU v Košiciach. Sme veľmi radi, že Predstavenstvo ŽP a.s. venuje veľkú pozornosť ochrane našej krásnej prírody na Horehroní, o čom svedčí aj momentálne realizovaná investícia, súvisiaca s rekonštrukciou odpašenia EAF.

Podieľate sa aj na operatívnom riešení problémov vo výrobe?

- Táto oblasť patrí medzi naše priority. Úlohy sú definované priamo jednotlivými prevádzkarňami alebo z rozhodnutia výrobného riaditeľa Ing. Vladimíra Zvaríka. Je pravdou, že riešenie niektorých operatívnych úloh vo výrobe nedokážeme realizovať ihneď, ale je na technológoch, aby aktuálne problémy riešili vo výrobe. V každom prípade však pri opakovaných problémoch vo výrobe vstupujeme do priameho kontaktu a riešime to konkrétnym vý-

skumom. Vymenovať by som mohol množstvo vyriešených takýchto úloh, ale myslím, že stačí, ak spomeniem, že od roku 2008 sme vypracovali celkovo 124 výskumných správ, z ktorých mnohé riešia operatívne úlohy týkajúce sa výroby. Z hľadiska spolupráce s výrobnými prevádzkarňami sme veľkú pozornosť venovali aj nástrojovým materiálom. Je to na jednej strane využívanie nástrojových materiálov s vyššími úžitkovými vlastnosťami a na druhej strane využívanie materiálov s PVD a CVD povlakmi, ktorých využitie smeruje k zvýšeniu životnosti až na desaťnásobok.

Bez kooperácie s externými pracoviskami výskum azda ani možný nie je. Spomenuli ste už istú spoluprácu v konkrétnych projektoch. S kým ešte spolupracujete?

- Vytvoril si pracovné kontakty s externými pracoviskami, ktoré by napomáhali pri riešení našich výskumných úloh, bola jedna z prvých dôležitých úloh. Spočiatku sme využívali len servisný charakter spolupráce, dnes sa orientujeme na hlbšiu spoluprácu na báze výskumných úloh a projektov na dlhšie obdobie. Dobre sa rozvíja naša spolupráca s už spomínanou STU SJF v Bratislave, s kolektívom, ktorý vedie profesor Ing. Gabriel Hultó, DrSc., s pracovníkmi VUT v Brne, pod vedením profesora Ing. Jaroslava Horského CSc., na TU HF v Košiciach spolupracujeme s Katedrou neželezných kovov a spracovania odpadov s kolektívom profesora Ing. Tomáša Havlíka, DrSc. a s Katedrou náuky kovov, Ing. Martinom Fujdom - vedúcim katedry. Veľmi dobrá a systematická je naša dlhoročná spolupráca s VÚZ PI SR Bratislava s kolektívom, ktorý vedie Ing. Peter Brziak, CSc., kde sme využívali špičkové zariadenia a rad výskumných projektov z podpory európskych fondov a nadácie Uhlie a oceľ. Za posledné tri roky sa takto podieľame na riešení dvoch výskumných úloh z operačných programov EÚ a s potešením konštatujeme, že od prvého júla 2013 bol schválený projekt oblasti vývoja v rámci RFCS (Výskumný fond uhlie a oceľ), kde sa na riešení podieľa osem pracovísk z piatich krajín Európy.

Vaše „resumé“?

- Naša spoločnosť definovala prioritné úlohy výskumu a vývoja. Je to však len prvý krok. Dnes stojí pred nami dôležitá úloha, jasne stanoviť stratégiu na najbližších päť - desať rokov. Je to aj úloha daná Predstavenstvom ŽP a.s., ktorá nás musí uzavrieť do konca roka. V súčasnosti sa pripravujeme a využijeme k tomu aj odborný seminár, ktorý sa uskutoční 26. - 27. septembra na Táľoch, na ktorom budeme prezentovať dosiahnuté výsledky výskumu. Pozvaní sú všetci, s ktorými sme spolupracovali v hodnotenom období. Predpokladáme okolo 70 účastníkov a odznie dvadsaťpäť prednášok.

O. Kleinová

Z analýzy bezpečnosti a hygieny za prvý polrok 2013 v ŽP a.s.:

Program zlepšovania úrovne BOZP a ozdravných opatrení

Pre dosahovanie spoločných dlhodobých cieľov je v súčinnosti s ostatnými riadiacimi systémami prijatá koncepcia a stratégia kvality, environmentálneho manažérstva a bezpečnosti práce v ŽP a.s. Krátkodobé ciele na príslušný kalendárny rok sú koncipované v Programe zlepšovania úrovne bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP) a ozdravných opatrení, ktorý je schvaľovaný k dosahovaniu rámcových cieľov definovaných v Politike BOZP ŽP a.s.

V programe zlepšovania úrovne BOZP a ozdravných opatrení je na tento rok naplánovaných 43 akcií, v celkových nákladoch 965,1 tis. eur. V prvom polroku bolo splnených 15 akcií, v nákladoch 274,8 tis. eur a ostatné akcie budú realizované v druhom polroku.

Nad rámec schváleného programu boli splnené štyri akcie v objeme 11,4 tis. eur, čím celkovo vynaložené náklady v prvom polroku dosiahli 286,2 tis. eur.

Plánovanie a plnenie akcií

Náklady	Plán 2013		Plnenie ½ 2013	
	počet akcií	v tis. €	počet akcií	v tis. €
na bezpečnosť práce	18	401,2	4	36,9
na pracovné prostredie	15	75,6	4	9,7
na ostatné akcie	10	488,3	7	228,2
neplánované akcie	-	-	4	11,4
Celkom	43	965,1	19	286,2

Závodný hasičský útvar

Jednotka závodného hasičského útvaru za šesť mesiacov vykonala 1 285 výjazdov k rôznym udalostiam. Z uvedeného počtu k požiarom v rámci akciovej spoločnosti a mimo nej boli evidované dva požiare.

Uskutočnené výjazdy a asistencie:

- 62 z dôvodu hlásenia EPS,
- 1173 technických zásahov (aj KIA),
- 821 hodín asistenčné služby,
- 41 výjazdov sanitného vozidla k rôznym prípadom.

Pracovná neschopnosť

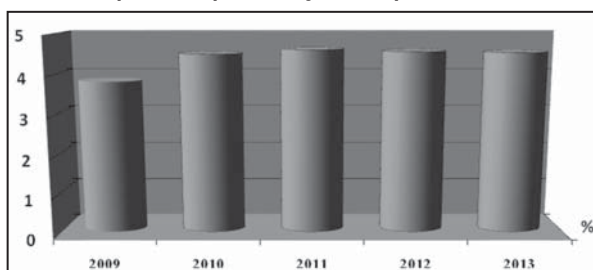
V sledovanom období bolo v Železiarňach Podbrezová 634 novohlásených prípadov pracovnej neschopnosti (PN) pre chorobu a úraz, z dôvodu ktorých bolo vymeškaných 25 840 kalendárnych dní (zníženie o 77 prípadov PN a o 1981 kalendárnych dní). Každý novo hlásený prípad PN trval v priemere 41 dní (zníženie o 2 dni). Denne na pracoviskách chýbalo pre chorobu alebo úraz v priemere 143 zamestnancov (o desať menej ako v prvom polroku 2012). Priemerné percento PN, vyjadrujúce podiel kalendárnych dní PN na celkovom kalendárnom fonde za I. polrok, bolo 4,54 percenta (zníženie o 0,02 percenta).

Podľa mesiacov bolo najvyššie percento PN vo februári, priemerná doba trvania PN bola najvyššia v máji a denne v priemere najviac zamestnancov chýbalo vo februári. Najvyššia PN bola vo februári a najnižšia v júni.

Priemerné percento PN od roku 2009 sa pohybovalo od 3,82 do 4,61 percenta: najnižšie bolo v roku 2009 (3,82 percenta) a najvyššie v roku 2011 (4,61 percenta). V prvom polroku 2013 priemerné percento PN dosiahlo 4,54 percenta (zníženie o 0,02).

Najvyššiu PN zaevidovali za šesť mesiacov vo valcovní bezšvíkových rúr 6,43 percenta a v ťahárni rúr 6,04 percenta. V priemere - denne najviac zamestnancov chýbalo v ťahárni rúr (46), kde bolo aj 184 novo hlásených prípadov PN a aj najviac zameškaných kalendárnych dní (8 406).

Priemerné percento pracovnej neschopnosti

Spoločnosť SGS Slovakia vykonala 23. januára 2013 recertifikačný audit systému riadenia bezpečnosti práce (SRBP) podľa OHSAS 18001:2007. Po preukázaní funkčnosti v udržiavaní a zlepšovaní zavedeného systému riadenia, boli Železiarne Podbrezová a.s. opakovane recertifikované udelením certifikátu SK 10/0829 s platnosťou do 15. februára 2016.

Interné audity boli v prvom polroku vykonávané v súlade s Programom interných auditov SRBP na rok 2013. Uskutočnených bolo desať auditov, uložených bolo 34 odporúčaní a 3 nápravné opatrenia. Z každého interného auditu, na základe odporúčaní a záverov hodnotiacej a pozorovacej správy, bol vydaný príkaz vedúceho prevádzkarne alebo odborného útvaru s termín-

AUDITY SRBP

mi plnenia a zodpovednosťou s cieľom vylepšenia SRBP v preverovanom organizačnom útvaru. Dôslednosť hláseného plnenia odporúčaní a nápravných opatrení bude preverená auditmi v druhom polroku 2013 a kontrolami BOZP.

Interné audity SRBP za I. polrok 2013

IA SRBP I. POLROK 2013		
PREVÁDZKÁREN (ODBOBNÝ ÚTVAR)	POČET ODPORÚČANÍ	POČET NÁPRAVNÝCH OPATRENÍ
Ocellareň	6	-
Valcovňa bezšvíkových rúr	3	-
Ťaháreň rúr	8	3
Hutnícka druhovýroba	6	-
Energetika	1	-
Centrálna údržba	4	-
Doprava	2	-
Odbor technického a investičného rozvoja	-	-
Odbor technického dozoru	-	-
Odbor zásobovania	3	-
Úsek OR	1	-
Personálny odbor	-	-
Odbor bezpečnosti a hygieny	-	-
Odbor riadenia kvality	-	-
Právny odbor	0	-
Z počtu 12 IA SRBP	34	3

PRACOVNÁ ZDRAVOTNÁ SLUŽBA

Tvorí ju tím vlastných odborných zamestnancov – pracovný a všeobecný lekár, verejný zdravotník, zdravotná sestra a ďalší zamestnanci, ktorí zabezpečujú:

- dohľad nad pracovným prostredím, pracovnými podmienkami a spôsobom vykonávania práce z hľadiska vplyvu na zdravie zamestnancov,
- dohľad nad zdravím zamestnancov, ktorý zahŕňa posudzovanie zdravotnej spôsobilos-

ti na prácu, vrátane výkonu lekárskeho preventívnych prehliadok vo vzťahu k práci.

ciňového prostredia na úroveň limitov.

Za účelom prehodnotenia stavu pracovného prostredia bolo na pracoviskách vykonaných 75 meraní priemyslových škodlivín, ktoré vykonali zamestnanci oddelenia pracovnej zdravotnej služby a externej firmy. Na škodlivinu hluk bolo vykonaných 53 meraní, na umelé osvetlenie 16 meraní a na vibrácie 6 meraní.

Analýza stavu

pracovného prostredia

Zamestnanci oddelenia pracovnej zdravotnej služby vykonali kvalitatívne a kvantitatívne hodnotenie zdravotných rizík za účelom zníženia expozície zamestnancov fyzikálnym, chemickým, biologickým a iným faktorom práce a pra-

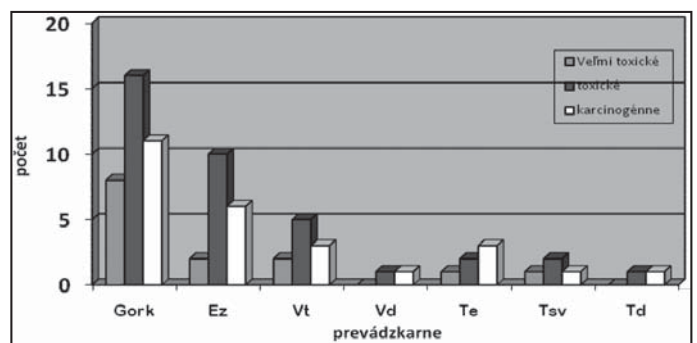
Veľmi toxické, toxické a karcinogénne chemické látky a zmeny

Pracovná zdravotná služba kontrolovala aj dodržiavanie platnej legislatívy v oblasti ochrany zdravia zamestnancov pri práci s toxickými a veľmi toxickými chemickými látkami a zmesami. Na pracoviskách odboru riadenia kvality, energetiky, ťahárne rúr, centrálnej údržby, druhovýroby, dopravy a odboru zásobovania sa v prvom polroku manipulovalo so 14 veľmi toxickými, 37 toxickými látkami a 26 karcinogénnymi látkami.

Veľmi toxické látky boli zo skladov vydávané siedmimi zamestnancami, ktorí majú

platné osvedčenia o odbornej spôsobilosti na prácu s nimi.

Prehľad veľmi toxických, toxických a karcinogénnych látok v prevádzkarniach

Dohľad nad zdravím zamestnancov

Legislatívnymi zmenami bol zredukovaný počet povinne vykonávaných lekárskeho preventívnych prehliadok vo vzťahu k práci. V kategórii 1 a 2 bolo ťažisko práce tímov pracovnej zdravotnej služby sústredené na odborné činnosti týkajúce sa pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu vykonávania práce z hľadiska vplyvu na zdravie. Za šesť mesiacov tohto roka bolo vykonaných 4 901 vyšetrení, väčšina z nich bola súčasťou preventívnych lekárskeho prehliadok. Súčasťou lekárskeho prehliadok bolo vykonanie špeciálnych vyšetrení:

- 109 spirometrických,
- 79 perimetrických,
- 1761 EKG,
- 11 pletyzmografom.

Z celkového počtu vyšetrených zamestnancov nevyhovelo päť zamestnancov na vykonávanie rizikovej profesie, osemnásť stratili zdravotnú spôsobilosť na prácu vo výškach, štrnásť na vykonávanie nočnej práce, traja na obsluhu a opravu mostových žeraví a dvaja na obsluhu a viazanie žeravíových bremien.

Očkovania boli zabezpečené pre vybraný okruh zamestnancov:

- pre 25 zamestnancov ŽP Bezpečnostné služby s.r.o.

proti klieštovej encefalitíde, - pre 8 zamestnancov energetiky proti hepatitíde A.

V rámci zdravotného dozoru bolo v prvom polroku vykonaných 61 vstupných, preventívnych a výstupných lekárskeho prehliadok pre dcérske spoločnosti ŽP a.s.:

- 26 pre ŽP Informatika s.r.o.,
- 8 pre Tále, a.s.,
- 3 pre Súkromnú strednú odbornú školu hutnícku ŽP,
- 3 pre Súkromné gymnázium ŽP,
- 5 pre ŽP Gastroservis s.r.o.,
- 14 pre ŽP Bezpečnostné služby s.r.o.,
- 1 pre ŽP Rehabilitácia s.r.o.,
- 1 pre Zaninoni Slovakia s.r.o.

Dňa 6. a 7. septembra sa na Hrade Ľupča opäť po roku rozoznali tóny a rytmy gájd. Medzinárodný festival stredovekej až súčasnej gajdošskej hudby znovu otvoril hradné brány interpretom, ktorí predstavili návštevníkom celú škálu použitia a multižánrového prepojenia gájd v hudbe.

Pestrý program festivalu gajdošskej hudby za podpory Železiarní Podbrezová a.s. otvo-

ZVUKY GÁJD OPĀČ NA HRADĚ ĽUPČA HRADNÉ HUKY 2013

Musicantica so sólistom a zároveň vychýreným výrobcom gájd Jurajom Dufekom, ktorú autenticky sprevádzala tanečná skupina dobových tancov Festum Aeternum. K už tradičným účastníkom festivalu, ktorí obohatili svojimi vy-

ly stredovekej hudby Sárkány Régizene Rend. V ich podaní sa rozoznala gajdošská hudba škótska, írsky, maďarská, sefardsko-hebrejská, maqedónska, holandská, provenšalska a španielska. Sobota, 7. septembra sa opätovne

ni z Nitry. Osemčlenná mužská gajdošská spevácka skupina z Hornej Lehoty, pod vedením gajdoša Dominika Garaia, interpretovala spevy, hudobné tradície a zvyky rodnej obce. Detský folklórny súbor Kobylika z Devínskej Novej Vsi predstavil gajdošské tradície a širokú škálu v súčasnosti už netradičných hudobných nástrojov ako koncovka, pišťala, drumbla či pastierska trúba. Veľkým lákadlom pre návštevníkov bolo vystúpenie Jána Berkyho Mrenicu ml. a jeho diabolských huslí, ktorí svojim majstrovstvom sprevádzali gajdošov z rôznych regiónov Slovenska. O bravrúrne zakončenie sobotňajšieho večera a zároveň celého festivalu sa postarala ka-

HRAD
ĽUPČA

vidson, sopranistkou Katarzynou Wiwer, vynikajúcim hráčom na husle Pawlom Wojtowiczom a hráčom na perkusie a druhé gajdy, Przemkom Wawrzyniakom.

Práve vďaka tomuto unikátu festivalu, ktorý spája tradície hudobné, historické a ľudové, sa gajdy, ako nástroj, ktorý neodmysliteľne patrí do slovenskej kultúry od stredoveku, stále viac dostávajú do povedomia ľudí. Hrad Ľupča v spolupráci s poprednými umelcami aj počas tohto ročníka festivalu Hradné huky opäť dokázal v divákoch navodiť tú

řila krátkym ďakovným príhovorom džezová interpretka, šansonierka a hlavná organizátorka festivalu RNDr. Jana Orlická. Počas dvoch dní sa predstavili významné osobnosti gajdošskej hudobnej scény zo Slovenska, ale aj zahraničia. Ako prvá zožala potlesk publika slovenská kapela stredovekej hudby

stúpením program oboch dní, sa zaradila Domažická dudácka muzika interpretujúca pôvodnú ľudovú hudbu z oblasti Chodska. Repertoár dudákov tvorili piesne milostné, darebné, krčmové, robotnícke a tiež piesne humorné, takzvané „poudačky“. Vrcholom piatkového večera bolo vystúpenie maďarskej kape-

niesla v duchu gajdošských tónov doplnených stredovekou atmosférou hradného areálu. Značne vyšší počet návštevníkov si v sobotu vypočul ďalšie skvosty slovenskej, ale aj svetovej gajdošskej hudby. Otvorenie sobotného galakonzertu organizátorka Hradných hukov odovzdala folklórnemu súboru Furma-

pela z Poľska s názvom Reivers, s excelentným hráčom na škótske gajdy, sólistom Lindsay Davidsonom, hráčkou na harfu Irenou Czubek-Da-

šsprávnu stredovekú atmosféru plnú tanca a zvukov gájd. *Mgr. Simona Ridžoňová – referentka správy pamiatkových objektov Hradu Ľupča*

Námestie M. R. Štefánika v Brezne, aj napriek nie najpriaznivejšiemu počasiu, ožilo v pondelok 9. septembra tancom. Vyše dvetisíc tanečníkov hromadne predviedlo poľský národný ľudový tanec mazúrku. Záštitu nad netradičným Dňom Európy, ktorého účastníkmi boli aj rakúski, nemeckí a nórski študenti, prevzal primátor Brezna Jaroslav Demian. Študenti Hotelovej a Obchodnej akadémie, mesto Brezno a Faber Dance School nadviazali na tradíciu, ktorá sa zrodila v Prievidzi a k tancu sa pridali breznianske základné školy. Ak bolo poslaním zapojiť do podujatia všetky vekové kategórie, tak bolo splnené. Najstaršími účastníkmi totiž boli seniorky z denného centra Prameň.

Zdroj: www.brezno24.sk + foto

V nedeľu, 8. septembra, sa konal 2. ročník Banskobystrického Garmin maratónu. Vyše osemsto bežcov z dvanástich krajín vyštartovalo na Námestí SNP za krásneho slnečného počasia, s odhodlaním. Jedni zdoľať stanovenú trasu a dokázať si, že na to majú a iných métou bol stupienok víťazov. S pribúdaním kilometrov sa zvyšovala aj teplota vzduchu a aj napriek tomu, že už je bližšie k jeseni, ako k letu, bol to veľmi teplý deň. Na mnohých bežcoch bolo vidieť, že siahali už na dno svojich síl a len prekročením cieľa pocítili úľavu. V kategórii štafiet si zabehli aj podbrezovskí tenisti. Na stupienok víťazov to síce „ešte“ nebolo, ale stačilo na predbežné predsavzatie, že o rok si to zopakujú.

F: O. Kleinová

ZDRAVIE MÁŠ LEN JEDNO

Leto skončilo a samotná príroda nám už pomaly ale iste dáva najavo, že prichádza jesennosť. A s ňou prechladnutia, či angína, ale aj bolesti kĺbov či vysoký tlak. Vtedy zvykneme siahnúť po tabletkách. Málokedy si uvedomíme, že okrem tabletky, ktorá je v niektorých prípadoch nevyhnutná, nás môžu z najhoršieho vytriahnuť aj plody našich záhrad, či poľí. Aj naši predkovia poznali ich účinky. O liekoch, ktoré máme

k dispozícii dnes, sa im vtedy totiž ani nesnívalo. Z rád našich predkov sme vybrali dnes účinky cesnaku.

Chcete si v čase chrípok a viróz posilniť imunitný systém prirodzeným spôsobom? Stavte na cesnak, ktorý ľudia poznali už v roku 1500 pred našim letopočtom ako účinný

CESNAK

liek proti 61 rôznym chorobám a mal povest' najúčinnnejšej prírodnej látky. To sa mu zachovalo až do dnešných dní. Navyše sa zistili aj iné liečivé účinky na náš organizmus, takže sa právom označuje ako

prírodné antibiotikum. Podporuje imunitu, detoxikuje organizmus, uplatňuje sa pri znižovaní nadváhy. Podľa odborníkov obsahuje viac ako 400 liečivých zložiek, ktoré okrem iného aj zlepšujú náladu a znižujú stres. Nájdeme v ňom aj kyselinu alylsulfénovú, ktorá sa ďalej mení na páchnuci alicin so silným antibakteriálnym, antivírusovým a antimykotickým účinkom. Okrem toho cesnak obsahuje aj vitamíny A, B1, B2, D a C, amid kyseliny nikotínovej, ako aj látky pôsobiace ako mužské a ženské pohlavné hormóny. Z minerálnych látok je pozoruhodné množstvo jódu. Aby si zachoval všetky liečivé látky, záleží na tom, akým spôsobom sa pestuje a spracováva. Krájať by sa mal plastovým kuchynským náradím a nemal by prísť do kontaktu s kovom.

Vhodný na prevenciu

Výskumy dokázali, že ľudia, ktorí pravidelne jedávajú cesnak majú elastickejšie cievy a nižšiu hladinu cholesterolu. Pôsobí tak preventívne proti infarktu a:

- je dobrý proti akýmkoľvek infekciám, keďže pôsobí antibakteriálne,
- proti rakovine čriev a žalúdka,
- predchádza vzniku vysokého krvného tlaku,
- podporuje cirkuláciu krvi aj v tých najodľahlejších a najmenších krvných cievach najvzdialenejších od srdca,
- požívanie cesnaku zlepšuje pamäť.

Ako liečivý nápoj

Ak máte zapálené hrdlo, vyskúšajte cesnakový liečivý nápoj. Do teplého mlieka pridajte na drobné kúsky posekaný cesnak a lyžičku medu, zamiešajte a vypite. Určite sa vám uľaví.

Inhalácia cesnakom

Výborný efekt majú aj inha-

Využitie cesnaku:

- o pri infekciách ústnej dutiny,
- o pri bolesti zubov – cesnak obsahuje alicylín, ktorý aktívne bojuje proti mikróbum,
- o keď cítite, že na vás „niečo lezie“ a bude z toho nachladnutie, či chrípka. Môžu sa naraz zjesť až štyri strúčiky cesnaku,
- o pri otrave potravinami a pri žalúdočných ťažkostiach – likviduje baktérie. Súčasne vytvára lepšie prostredie pre rozvoj žalúdočnej flóry,
- o pri liečení chorôb pokožky od akné až po ekzémy,
- o cesnak taktiež ozdravuje črevnú mikroflóru, lieči infekčné hnačky, tlmi kŕčovité
- o bolesti v bruchu a zabraňuje nadúvaniu,
- o upokojuje všetky zápalové procesy v organizme.

lácie. Cesnak posekajte, vložte do horúcej vody a paru vdychnite. Výborné pri zápaloch a infekciách horných či dolných dýchacích ciest, alebo pri ochoreniach priedušiek či pľúc.

Čo s cesnakovým zápachom v ústach?

Jednoduchou metódou ako mu predísť, je zjesť cesnak posekaný na kúsky a prehltnúť ich bez hryzenia. Vtedy v ústach neostane jeho vôňa. Ak ste ho predsa len pohryzli a chcete sa zbaviť zápachu, vyskúšajte požut petržlenovú vňať. Niektorí odporúčajú aj kávové zrno, klinčeky, kardamón alebo jednoducho – mentolovú žuvačku.

Ak máte naopak dlhodobý nízky krvný tlak, s cesnakom opatrné! Ten ho totiž ešte viac znižuje, takže pri opakovanom požití tohto prírodného liečiva by ste mohli mať závraty. Rovnako sa niektorí sťažujú, že je ťažké na žalúdok, keď ho jedia v surovom stave.

Hoci sa konzumácia cesnaku spája s nepríjemným zápachom, výhody jeho konzumácie výrazne prevažujú a preto ho treba užívať.

(internet)

ŽP GASTRO servis

Jedálny lístok 23. 9. - 29. 9. 2013

Pondelok

Polievky: údeninová, pečivo
paradajková s ryžou pečivo
Hovädzí guláš maďarský, knedľa
Plnený bravčový závitok, ryža, šalát
Granatierský pochod, cvikla
Tlačenkový šalát, pečivo
Pečená ryba s bylinkami, mexická zelenina
Lievance s džemom
Celozrná bageta syrová
Ovocný balíček

Utorok

Polievky: fazulová kyslá, pečivo
mrkvová s pórom, pečivo
Hovädzia roštenka portugalská, tarhoňa, šalát
Vyprázaný syr, zemiaky, tatárska omáčka
Džuvec z bravčového mäsa, uhorka
Šalát cestovinový s kapiou a šalámou
Halušky s kyslou kapustou
Zapekané palacinky s tvarohom
Bageta moravská
Pečené kačacie stehno, pečivo

Streda

Polievky: držková, pečivo
horácka, pečivo
Kuracie prsia Andalúzia, ryža, šalát
Pečený bôčik s plnkou, kapusta, knedľa
Šošovicový prívarok, volské oko, chlieb
Šalát racio, pečivo
Plnené hovädzie mäso, zeleninová obloha
Kysnutý koláč marhuľový, kakao
Bageta Apetito
Mliečny balíček

Štvrtok

Polievky: slepačia, pečivo
goralská, pečivo
Husárska roláda, zemiaky, šalát
Kuracie stehno na smotane s hlivami, cestovina
Pizza zeleninová so šalámou
Študentský šalát, pečivo
Zapekaná brokolica s tofu
Pečené buchty orechové, kakao
Bageta s pikantným mäsom
Vyprázaný bravčový rezeň, pečivo

Piatok

Polievky: kapustová s klobásou, pečivo
francúzska, pečivo
Hovädzie dusené, chrenová omáčka, knedľa
Morčacie prsia na hrášku so šampiňónmi, ryža, šalát
Baraní guláš, halušky
Šalát rančerský, pečivo
Kelový karbonátok, zemiaky, šalát
Šúľance s makom
Bageta Gurmán
Ovocný balíček

Sobota

Polievka: hrachová so šalámou, pečivo
Bravčové mäso na zelenom korení, cestovina
Vypráž. morčacie medailónky so šunkou a syrom, zem., uhorka
Bageta s kuracím mäsom

Nedeľa

Polievka: pohronská, pečivo
Hovädzí guláš debrecínsky, knedľa
Kuracie prsia s horčicou, ryža, šalát
Bageta šampiňónová so šunkou

Jedálny lístok 30. 9. - 6. 10. 2013

Pondelok

Polievky: gulášová, pečivo
rascová s vajcom, pečivo
Bravčový rezeň s Nivou a šampiňónmi, zemiaky, šalát
Kuracie prsia na paprike, cestovina
Plnená hlávková kapusta, knedľa
Windsorský šalát, pečivo
Ryžový náky
Langoše s kečupom
Bageta Apetito
Mliečny balíček

Utorok

Polievky: zeleninová s rajbaničkou, pečivo
šurďica, pečivo
Pečené kačacie stehno, červen. kapusta, knedľa
Hovädzí guláš znojemský, ryža, šalát
Karfiolový mozoček so syrom, zemiaky
Syrivé tajomstvo, pečivo
Zapekaný baklažán s hydinovým mäsom a zeleninou
Plnené rožky tvarohové, kakao
Bageta Gurmán
Vyprázané kuracie stehno v cestíčku, pečivo

Streda

Polievky: slovenská hubová, pečivo
frankfurtská, pečivo
Bravčový perkelt, cestovina
Hovädzí rezeň obalovaný, zemiaky, šalát
Furmanské halušky
Šalát grécky, pečivo
Ohnivú kuracie stehno orientálne, zeleninová obloha
Buchty na pare s lekvárom, kakaová posýпка, kakao
Celozrná bageta syrová
Ovocný balíček

Štvrtok

Polievky: krúpková, pečivo
sedliacka, pečivo
Morčacie prsia prírodné, ryža, šalát
Bravčové stehno hutnícke, knedľa
Vyprázaná treska plnená brokolicou a syrom, zem., šalát
Lahôdkový šalát, pečivo
Rezance s tvarohom, zakysanka
Makový závin s jablkami, kakao
Bageta s kuracím mäsom
Pečená bravčová krkovička, pečivo

Piatok

Polievky: mexická, pečivo
kelová s ryžou, pečivo
Vyprázané čevapčiči, zemiaky, šalát
Pečené kuracie stehno, tarhoňa, kompót
Zemiakové knedličky s údeným mäsom, kapusta
Horehronský syrový šalát, pečivo
Kuracie prsia s plnkou, zeleninová obloha
Šišky s Nutelou, kakao
Bageta moravská
Mliečny balíček

Sobota

Polievka: roľnícka, pečivo
Údené mäso, kapusta, knedľa
Morčacie soté na lesných hríboch, ryža, šalát
Bageta s pikantným mäsom

Nedeľa

Polievka: šošovicová s kyslou kapustou, pečivo
Kuracie prsia plnené bryndzou, zemiaky, šalát
Bravčové stehno záhradnícke, slov. ryža, uhorka
Bageta salámová so šalátom

Blahoželáme
septembrovým jubileám

Pracovné jubileá**45-ročné**

Anton BERAXA
Jaroslav DODOK
Ondrej LOKŠA
Milan MEDVEĎ
Štefan MICHALISKO
Ľubomír SRNKA

40-ročné

Štefan AUXT
Ján GIERTL
Miroslav HRÍŇ
Anna JANOŠTIKOVÁ
Peter JUROŠ
Július KOŠTIAL
Ivan KRAJČÍ

Michal KUBALIAK
Ján MAKKI
Jozef MEDVEĎ
Jozef PINDIAK
Vladimír STANČÍK
Jaroslav STIERANKA
Milan SVINČIAK
Mariana TALIANOVÁ
Vojtech ZACHAR

35-ročné

Slavomír BÉREŠ
Zdeno CIBULA
Miroslav ČIEF
Alica DUDÁŠOVÁ
Milan ĎURIANČÍK
Jaroslav DVORSKÝ
Pavol FAŠKO
Dušan GONDA
Peter GONDA
Ján HLÁDAJ
Jozef IPOLI
Ján KOŠTIAL

Stanislav KUBICA
Marián KUČERA
Ján LAURINC
Pavol MAJER
Pavol MARČOK
Ivan MLYNARČÍK
Jaroslav NÁTER
Miroslav ORAVEČ
Peter OSTRIHOŇ
Ján PEPICH

Vladimír PEPICH (Vt)
Vladimír PEPICH (Tcú)

Jozef SPIŠIAK
Pavol STACHURA
Ján SVINČIAK
Ľubomír ŠVITEK
Miroslav ŠNÍRER
Darina ŠTAVINOVÁ
Jaroslav ŤAŽKÝ
Peter TIŠTAN
Milan TUROŇ
Ľubomír VAŇO
Vladimír VENGER
Peter VONDERČÍK

30-ročné

Marián BOŠELA
Bronislav CSORDÁŠ
Miloš DONOVAL
Dušan GUTTA
Ján KLEIN
Ing. Helena KLIMEKOVÁ
Anna KOKAVCOVÁ
Dušan KOVÁČIK
František KOVÁČIK
Ing. Zuzana KOVÁČOVÁ

Peter KRÁLIK
Iveta KUPCOVÁ
Jozef KUREK
Róbert LIPTÁK
Martin LUPTÁK
Milan MAJERIK
Marián MÁLIK
Michal MARCINKO
Daniela MÖČIKOVÁ
Alena PANČIKOVÁ
Márius POPPER
Ing. Soňa ROŠTÁROVÁ
Ing. Karol SLABÁK
Mária ŠLUCHOVÁ
Jana ŠTÁBELOVÁ
Vendelín ŠTRBA
Michal TKÁČIK
Peter ZIFČÁK

25-ročné

Ján AUXT
Marek AUXT
Jaroslav BABOL'

Pozývame vás na...

...**Dni obce Valaská**, 19. až 21. september, kultúrno-sportové podujatia pre všetky vekové kategórie, guláš a zábava (20. turnaj medzi školami vo volejbale a futbale, večer valaštianskych talentov v kultúrnom dome, 21. beh okolo obce, basketbalový, volejbalový, hokejbalový a speedmintonový turnaj, kultúrny program, súťaž v pečení harule, cvičenie zumbly a aerobicu, ukážky prvej pomoci, súťaž, ukážky požiarnych zásahov a techniky, na Námestí 1. mája bude PREDAJ Z DVORA – výrobkov z ovčieho a kravského mlieka, medu, bylínkových čajov, zákuskov, džemov a sirupov...)

...**Michalské hody**, od 27. do 29. septembra do Pohronskej Polhory (varenie tradičných pohorských ťfapancov, vystúpenia hudobných skupín, folklórnych súborov, heligonkárov, zábava, súťaž kónskych záprahov, gajdošské pastorále, výstava plodov a obrazov zo semien),
...21. septembra od 7. hod. na turistický prechod „**Clementisovou cestou**“ z Pohorelej cez Burdu do Tisovca,
...28. septembra o 12. hod. do Bacúcha na 6. ročník ceny Jozefa **Priblinca** „**Chôdza na Bacúchu**“.

Inzertná služba

Predám novú 80 l mrazničku, kúpenú v r. 2008, 4 páperové paplóny a 4 vankúše.

Kontakt: 0915 030 397

...
Predám 4-izbový byt na ul. F. Kráľova v Brezne (5. poschodie) v kompletne zrekonštruovanom bytovom dome s vlastnou kotolňou. Cena dohodou. Kontakt: 0911 542 312, resp. 0907 670 615

...
Predám 1-izbový byt vo Valaskej. Tel.č.: 0907 839 143.

Spomienky

Dňa 11. septembra uplynulo desať rokov od úmrtia mojej milovanej maminky **Želmíry MARTONIKOVEJ z Podbrezovej**.

Ani odchádzajúci čas nezmiernil bolesť z jej neprítomnosti, nič nenaplnilo prázdne miesto po jej odchode. Drahá maminka, vždy si bola a vždy pre mňa zostaneš majákom za noci bezsených, šperkom drahým v žití klenotníci, úsmevom na zaslanom líci, bludičkou v bahne dní Sedivých.

Spomínam s láskou a smútkom. **DCERA ESTER**

Dňa 13. septembra sme si pripomenuli nežité 50. narodeniny nášho milovaného syna, partnera, otca, brata, krstného otca, spolupracovníka a hlavne dobrého človeka **Igora MUCHU z Valaskej**.

Ak ste ho poznali, venujte mu spolu s nami tichú spomienku

„Dotítko srdce, ktoré sme radi mali, klesli ruky, čo pre nás pracovali. Zhasli oči, stíchol hlas, vďaka ti otec za všetkých nás.“

Dňa 15. septembra 2013 uplynulo päť rokov, čo nás opustil otec **Bartolomej KŇAZÍK z Osrblia**

Dňa 30. septembra 2013 by sa dožil 90. rokov. **Kto ste ho poznali, venujte mu tichú spomienku.**

S úctou a láskou spomína smútiaca rodina

„Ťažko je bez teba, smutno je nám všetkým, už nič nie je také, ako bolo predtým. Už niet návratu ani nádeje, len cesta k hrobu nás k tebe zavedie. Bez teba už žiť musíme, no v srdciach našich ťa stále nosíme.“

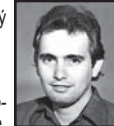
Dňa 24. septembra uplynú tri roky odvtedy, ako nás opustil drahý otec a starý otec **Júliusa HELEBRANDT z Bystrej**.

So smútkom v srdci spomínajú manželka Blanka, synovia Roman, Peter, Michal s rodinami, vnúčatá a ostatná rodina

Dňa 29. septembra uplynú šesť rokov odvtedy, ako nás navždy opustil milovaný manžel, otec, syn a starý otec **Peter MARTINEK z Brezna**.

Kto ste ho poznali, venujte mu tichú spomienku. **S láskou a úctou spomínáme.**

„Roky ubiehajú, ale v našich srdciach zostávaš. Tvoj odchod veľmi bolí všetkých, ktorí ťa mali radi a na teba nezapúdajú.“

Dňa 24. septembra uplynú dva roky odvtedy, ako nás navždy opustila milovaná manželka, matka, dcéra, vnučka, sestra, nevesta a švagriná **Ing. Ingrid DUNAJSKÁ z Podbrezovej – Štiavničky**.

S úctou a láskou spomínáme. **Kto ste ju poznali, venujte jej tichú spomienku.**

Autor: PK	otec (hyp.)	ďobkaj	poľská rieka	frajerka Omara	Air Force	kórovec	zatýkací rozkaz	vyvrhol	inšpekčná prehládka	Helena (dom.)	tropický strom	neslobodný, bezprávný človek	bystrina
Adrian (dom.)			príbytok farára nie pravá					vzdušný prúd horká bylina					
T2													
otočenie				obyvateľ Galície umelecké dielo					švajčiarska rieka hrada, hranol				
	pozvážanie	vták (lat.) ľubi				tektonický (skr.) časť čizmy				kujný nerast plošná miera			
iniciálky herečky Tlučkovovej			meno Komenského čínska tenistka				líščia diera pancierový voz					EČV Krup. oáza v S.Arabii	
vonku			polodrahokam podrazil poddošu					vábi umelecký štýl				slovenské mesto	druh bahnicej trhaviny
odkvap				moslim bylina (angl.)		Mohamedov druh vlastnili			nástroj na zamečanie druh básne, znelka				
záloha										trhám časť vojska			
POMÔCKY: ATVA, AVO, NALI, RAB	osobné zámeno	kráčam chorvátsky ostrov				strešná konštrukcia ľud po česky					dedo (esp.) hora, kopec		
pracuj s pluhom			odoberal EČV Bratislavy				obnov (hov.) 101 v Ríme					osobné zámeno elektrónvolt	
T1													
ochrana obalu				hlupák, bibec						náhlenie, zhon			

MÁM SEN - 50 rokov od prejavu M. L. Kinga

Dňa 28. augusta 1963 sa viac ako 200 tisíc ľudí rôznych rás, podľa niektorých odhadov viac ako štvrt milióna, zhromaždilo na pokojnom mítingu pri Lincolnovom pamätníku vo Washingtone a žiadali úplnú spravodlivosť pre všetkých občanov podľa práva a zákona. Tu Martin Luther King predniesol svoju slávnú prorockú reč I have a dream (Mám sen), založenú **T1...** Davy ľudí po celom svete boli nadšené jej emotívnou silou: „Snívam o tom, že jedného dňa tento národ povstane a skutočne naplní slová - považujeme za samozrejmu pravdu, že všetci ľudia sú si rovní. Snívam o tom, že sa jedného dňa zídu na červených

kopkoch Georgie synovia bývalých otrokov a synovia bývalých otrokárov a spoločne zasadnú k jednému stolu bratstva. Snívam o tom, že moje štyri malé deti, budú jedného dňa patriť k národu, kde nebudú posudzované **T2...**, ale podľa svojich ľudských vlastností.“ Po Kennedyho smrti získalo Kingovo hnutie ešte väčšiu verejnú podporu a tak nový prezident Johnson mohol v roku 1964 presadiť zákon o občianskych právach vypracovaný ešte za J. F. Kennedyho. Zákon garantoval právo voliť, ale znamenal tiež úspešné presadenie černošských požiadaviek v otázkach bývania, verejných priestranstiev a škôl.

Správne znenie **tajníčky zasielajte do desiatich dní od vydania, do redakcie novín s uvedením kontaktných údajov.**

Blahoželáme
septembrovým jubileám

Andrej BÁLINT
Igor BELKO
Miroslav BURSA
Juraj ČELLÁR
Ing. Mariana FILIPKOVÁ
Ján FRITZMAN
Milan GIERTL
Alena GIERTLOVÁ
Roman HALAMA
Marian HUSENICA
Jozef KUBEJ
Rastislav KUBICA
Jaroslav KÚRY
Roman OROŠ
Karol SOJAK
Daša SOLIAROVÁ
Marek STRMEŇ
Miroslav STRMEŇ
Ľubomír ŠAGÁT
Zdeno ŠTAJER
Juraj TIŠLIAR
Viliam TRŇNIK
Marek UHLÍK
Milan VAIS
Mgr. Erika VANGOVÁ
Mária ZÁZRIVCOVÁ
Jaroslav ZELENČIK

Životné jubileá

Jaroslav DVORSKÝ
Ľubomír GIERTLI
Ján LIGAS
Elena MILEROVÁ
Pavol POLIAK
Agneta ROMANČIKOVÁ
Ivan SIVČÁK
Jozef SPIŠIAK
Ľubomír ŠVITEK
Ivan BAJS
Aľžbeta KOVÁČIKOVÁ
Viera KRUŠINSKÁ
Miroslav KUPEC
Ivan POLIAK
Margita POTKÁNYOVÁ
Jozef LEITNER
Štefan MICHALIK
Štefan OVČIARIK
Ing. Ľubor SCHWARZBACHER
Anton ŽIVČÁK

